

TISZAFÜREDI HALAS NAPOK

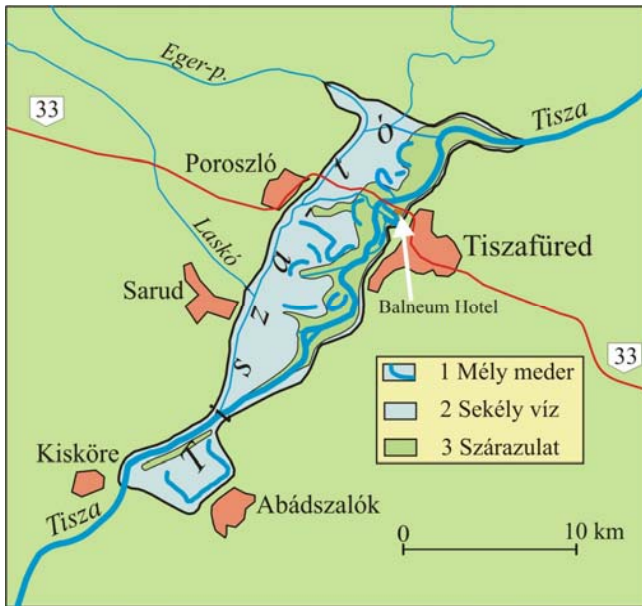
2008

TANÁCSKOZÁS A TISZA HALÁLLOMÁNYÁRÓL

Meghívó

a Magyar Haltani Társaság 2008. évi előadói ülésére

Helyszín: Balneum Hotel, Tiszafüred
(a térképen jelezve)
Időpont: 2008. július 11.

PROGRAM

10.00–10.05: **Köszöntő**
PINTÉR ERIKA polgármester,
Tiszafüred

10.05–10.10: **Megnyitó**
DR. ARADI CSABA ökológus,
a Halas Napok fővédnöke

ELŐADÁSOK

10.10–10.30: **Halfaunánk védelme és bölcs
hasznosítása**
DR. NAGY SÁNDOR ALEX
tanszékvezető,
DE TTK, Hidrobiológiai Tanszék

10.30–11.00: **Veszélyforrások a Felső-Tisza
romániai vízgyűjtőjén**
DR. WILHELM SÁNDOR
haltani kutató és szakíró,
Székelyhíd, Románia

11.00–11.30: **A Tisza-tó fölötti hazai Tisza-
szakasz halfaunájának változása**
HALASI-KOVÁCS BÉLA
haltani kutató,
a SCIAP Kft. ügyvezetője, Debrecen

11.30–12.00: **A Tisza-tó halfaunája és
gazdaságilag jelentősebb halainak
állományváltozásai**
DR. HARKA ÁKOS kutató,
a Magyar Haltani Társaság elnöke,

12.00–12.05: **Zárszó**

12.15-13.00: **Fogadás az előre bejelentkezett
vendégek részére**

13.15-14.15: **Csónakkirándulás az előre
bejelentkezők részére**

ELŐADÁSKIVONAT

Halfaunánk védelme és bölcs hasznosítása

Nagy Sándor Alex

Magyarország természetes vizeiből már közel száz halfaj került elő, tényleges halfaunánk azonban kb. 75-80 fajból áll. Ennek mintegy 25%-a (20 faj) 60 évvel ezelőtt még ismeretlen volt hazai vizeinkben. A nagymérvű változás három fő okra vezethető vissza: (1) idegen fajok behozatala és behurcolása, (2) korábban meg nem különböztetett fajok felismerése, (3) szomszédos területekről történő bevándorlás.

Jelenkori halfaunánk egyik jellemző sajátossága, hogy rendkívül gyorsan változik. Nemesak oly módon, hogy egyes fajok megjelennek, mások eltűnnek, hanem a korábban meghonosodott fajok hazai elterjedése és gyakorisága is módosul. E változások lehetséges okai között egyre többször merül fel a kétségtelenül zajló klímaváltozás.

A természetes vizeinket benépesítő halfauna olyan érték, melynek hasznosításában mind a természetvédelmi, mind a horgászati, mind a halászati szempontok létjogosultsága indokolt. Az egyes fajok, ill. élőhelyek konkrét hasznosításának prioritásai csak kölcsönös egyeztetések, kompromisszumok révén alakíthatók ki megnyugtató módon. De bármely szempontú hasznosítás kerül is előtérbe, a megfelelő mennyiségű és minőségű víz biztosítása, az ívóhelyek természetességének megőrzése, a vándorlási utak akadálymentesítése mindannyiunk közös érdeke. Mindezek elérésének eszköze lehet a vízviasszatartás módjainak kidolgozása és megvalósítása, a vízszennyezések lehetőségének csökkentése, valamint a halak vándorlását megakadályozó műtárgyak kiváltása.

A fauna ilyen ütemű átalakulása idején különösen fontos a változások nyomán követése, ami azonban kizárólag rendszeres kutatómunkával, az EU VKI vonatkozó előírásainál sokkal rendszeresebb monitorozással érhető el.

ELŐADÁSKIVONAT

Veszélyforrások a Felső-Tisza romániai vízgyűjtőjén

Wilhelm Sándor

A Tisza mellékfolyóinak túlnyomó része a határokon túlról érkezik, így ezek tisztaságának megóvása kívül esik a magyar jogszabályozás hatáskörén. Szomorú példája volt ennek a 2000. januári cianiszennyezés. Sajnos a veszélyforrások ma is léteznek, így azóta is számos kisebb méretű, de a helyi halállományt erősen károsító esemény történt.

A térség legnagyobb szennyezői a színesfémércbányák és a hozzájuk kapcsolódó létesítmények. Negatív hatásukat a mellékfolyók halállományának összehasonlító elemzése bizonyítja. Az ércdúsítók meddőhányói és az ércfeldolgozók zagyártározói pedig olyan időzített bombák, amelyek az üzemek bezárása után is állandó veszélyt jelentenek.

Az ércbányászat mellett jelentős károsító tényező a fakitermelés és fafeldolgozás. A meredek domboldalakon megdöntötlenül végzett tarvágások nyomán állandósult az árvízveszély, a talaj lemosódása. Mindezek károsítják az ivóhelyeket, megváltoztatják az élőhelyek jellegét, s következményként a halfauna összetételét. A fűrésztelepeket eleve a folyók partjára telepítették, arra számítva, hogy az áradások elszállítják a máskülönből felhalmozódó rengeteg fűrészport, ami savasítja a vizet, s mechanikailag is károsítja a halak kopoltyúit. A folyóvizekbe tisztítatlanul beeresztett háztartási szennyvíz károsító hatása inkább helyi jellegű, ám a rengeteg szemét, a pillepalackok tömkelege nem ismer határokat.

A bezárt bányák és a feldolgozó üzemek elhagyott épületeinek lebontása sok helyen már megkezdődött, ám a meddőhányók és ülepítő medencék rekultivációja pénzhiányában még el sem kezdődött, s várat magára az erdők védelmére kidolgozott törvények szigorú betartatása, a fűrésztelepek környezetszennyezésének megszüntetése és a háztartási hulladék kezelése is.

ELŐADÁSKIVONAT

A Tisza-tó fölötti hazai Tisza-szakasz halfaunájának változásai

Halasi-Kovács Béla

Ismereteink szerint a Tisza hazai szakaszán jelenleg 63 halfaj él, de a folyamatosan változó környezeti feltételek hatására a fajösszetétel is módosul. A folyó legfelső hazai szakaszán, ahol a hegyvidéki és alföldi viszonyok közötti átmenet jellemző, tömeges a paduc és a domolykó, kiemelkedő érték az endemikus felpillantó küllő, német bucó, Petényi-márna és leánykancér jelenléte is. Vásárosnamény alatt gyakori a márna, és jellemző a kecsege, menyhal, homoki küllő, magyar bucó, selymes durbincs jelenléte. A Záhony alatti szakasz a metapotamális régióhoz (dévér-szinttáj) tartozik. Gazdaságilag jelentős halai a dévér-, karika-, lapos-, bagolykeszeg és ponty mellett a csuka, a süllő és a harcsa. Természeti értékét az Európában ritka és veszélyeztetett szivárványos ökle, balin, halványfoltú küllő jelentős állománya adja, valamint az endemikus selymes durbincs és lápi póc jelenléte növeli.

A vízügyi beavatkozások jelentősen módosították a folyó környezeti adottságait, s ezzel a halfaunáját, emellett a szennyezések is módosították a halközösség struktúráját. Mára eltűnt a folyóból a viza, rendkívüli ritkaság lett a vágótok, a simatok és a sőregtok. Pozitívum viszont, hogy valószínűleg az átvágások miatt felgyorsult víznek köszönhető a dunai galóca rendszeres előfordulása a hazai felső szakaszon, és szerepe lehet ennek a tiszai ingola térnyerésében is. Emberi közreműködéssel jelent meg az amur, a két-két busa- és törpeharcsafaj, illetve az utóbbi években az amurgéb. A tarka géb és a folyami géb terjeszkedését feltehetőleg környezeti változások indukálják.

A vizsgálatok azt is kimutatták, hogy a hazai Felső-Tisza a változások ellenére is az egyik legjobb ökológiai állapotban lévő vízszakaszunk, és a Kisköréig terjedő szakasz állapota is összességében jó, vagy legalábbis közelíti ezt a szintet.

ELŐADÁSKIVONAT

A Tisza-tó halfaunája és gazdaságilag jelentősebb halainak állományváltozásai

Harka Ákos

A Tisza-tó tározótere nagyrészt időszakos állóvíz, míg az attól folyóhátakkal elhatárolt, állandó vizű Tisza-meder lelassultan is őrzi folyóvíz jellegét. E kettősségnek köszönhető, hogy amíg a hatszor nagyobb Balatonban mintegy 30 halfaj él, a Tisza-tó területéről – a 30 éve történt első feltöltésétől napjainkig – 55 faj került elő, köztük 15 védett.

A Tisza-tavi halfauna alakításában a Tisza meghatározó szereppel bír, de a duzzasztás a folyószakasz halközösségére is hatott. Az áramláskedvelő fajok állománya visszaszorult, ezzel szemben az euritóp és az állóvízkedvelő fajok elszaporodtak. A változások eredményeként a tározó által érintett folyószakasz a dévérzóna felső régiójából annak alsó régiójába került át, ahol a reofil fajok már ritkaságnak számítanak.

Harminc év varsás mintavételi adatai szerint a gazdasági szempontból jelentősebb halak közül hétnek a fogási aránya kisebb-nagyobb mértékben nőtt, négynek csökkent. A megfelelő populációméretnek kialakulásához azonban hosszú idő szükséges. A duzzasztással meginduló állományváltozások zöme – mind pozitív, mind negatív irányban – kezdetben túlfutott az ökológiailag indokolt mértéken, s csak több év múltán, egy ellentétes irányú, lassú változás után állt be a kialakult környezeti viszonyoknak megfelelő szintre.

A Tisza-szakasz halközössége napjainkra már lényegében kiheverte a 2000. évi cianidkatasztrófát, de a kezdeti évek halbősége nem várható vissza, mert a tározó biológiai öregedésével a haltermő képesség csökken. A Tisza-tó rendkívül labilis, folytonosan változó vízi élettér, amely halgazdálkodás terén egyedi „bánásmódot” igényel. Az eredményes beavatkozásokhoz a halállomány folyamatos és az eddigieknél alaposabb monitorozása adhat alapot.